

**ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ
«МӘҢГІЛІК ЕЛ»
ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ
ТОҒЫСУЫ**

Алматы 2017

**ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ
«МӘҢГІЛІК ЕЛ» ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ
ТОҒЫСУЫ**

Ұжымдық монография

Алматы
«Қазақ университеті»
2017

ӘОЖ 821.512.122.0

КБЖ 83.3 (5 Қаз)

Қ 14

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
Ғылыми кеңесі (№ 3 хаттама, 07.12.17) және
Редакциялық-баспа кеңесінің
(№ 4 хаттама, 27.11.2017) шешімімен ұсынылған*

*4541 ГФ/4 «Қазақ әдебиетіндегі ұлттық идея және «Мәңгілік Ел» идеясы
көрініс табуының көркемдік мәні мен жаңашыл сипаты» ғылыми жосба
бойынша дайындалған монография*

Пікір жазғандар:

филология ғылымдарының докторы, профессор **З. Сейітжанов**
филология ғылымдарының докторы, профессор **Т. Тебегенов**
филология ғылымдарының кандидаты, доцент **Л. Мұсалы**

Жалпы редакциясын басқарған

филология ғылымдарының докторы, профессор Ө.Әбдиманұлы

Қ 14 Қазіргі казак әдебиетіндегі «Мәңгілік Ел» және ұлттық идея тоғысуы: ұжымдық монография / Ө. Әбдиманұлы, Ж. Дәдебаев, А.Б. Абдулина, Е.М. Солтанаева, Ш.А. Шортанбаев, Н. Досанова, С. Мухаметжанова. – Алматы: Қазақ университеті, 2017. – 206 б.

ISBN 978-601-04-2990-1

Зерттеу еңбекте қазіргі казак әдебиеті өкілдерінің шығармашылығындағы ұлттық сипат ұстанымдары «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы тұрғысынан арнайы қарастырылды.

Қазақ елінің кеңестік кеңістікте өмір сүрген кезеңдеріндегі, тәуелсіздік тұсындағы «Мәңгілік Елдікке» ұмтылған Бауыржан Момышұлы, Қалдыр Мырзалиев, Қаблеш Жұмалілов, Фариза Онғарсынова, Нұрлан Оразалин, Несіпбек Айтұлы, Маралтай Райымбекұлы, Ерлан Жүніс т.б. шығармашылық тұлғаларымыздың прозалық туындыларында, өлең-поэмаларында елдік мүдде мен ұлттық мұрат басты орынға қойылғаны айқындалып, жүйеленді.

Ұжымдық монографияда казак әдебиетіндегі ұлттық идеяның көрініс табуы кеңестік кезеңде де, тәуелсіздік алған тұста да кең арнаға айналғаны айқындалып, ұлт тағдырына алаңдаған шығармашылық иелерінің туындылары нақты зерттеу нысанына айналған.

Монографиялық зерттеу филология факультеттерінің оқытушылары мен докторанттарына, магистранттары мен студенттеріне, жалпы әдебиет сүйер қауымға арналған.

© Авторлық ұжым, 2017

ISBN 978-601-04-2990-1

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2017

Казіргі қазақ әдебиетінің даму өрісін әдеби үдеріс негізінде қадағаласак, өткен ғасырдың алпысыншы жылдарынан бастап әдебиеттің барлық жанрларында дерлік шығармашылық өсу, жаңашыл ізденіс ерекше байқалды. Әдебиетке келген талантты қаламгерлердің жан-жақты білімділігі, терең дайындығы, суреткерлік қабілеті ерекше көзге түсті.

Өмір шындығының айнасы саналатын көркем туындыда өмір дерегін жанаша көзқараспен сұрыптап, көркем мазмұнға айналдыруда қазақ қаламгерлерінің өмір тәжірибесі, қаламгерлік ұстанымы, ақындық, жазушылық шеберлігі, шығармашылық ізденісі үлкен маңызға ие болып, рухани қазынамыз толыға түскені ақиқат.

Жаңа дәуір әдебиетіне, яғни қазіргі қазақ әдебиетіне XX ғасырдың 60-жылдарынан кейінгі және бүгінге дейінгі қазақ әдебиеті дәуірі жатады. Өйткені XX ғасырдың 60-жылдарынан кейін Қазақ әдебиеті жаңа бетбұрыстар жасап, сан жағынан да, сапалық тұрғыдан да биік табыстарға қол жеткізді. Бұрынғы кезеңдерде әдебиеттің белгілі бір жанры айрықша ерекшеленіп тұратын еді. Мәселен XX ғасыр басында поэзия өзге жанрдан озық жүрсе, 30-жылдарда прозаға деген ынта зор болды. Онан кейінгі кезеңде драматургия жанры күрт алға баса бастады. XX ғасырдың 60 жылдарынан кейінгі кезеңде әдебиеттің барлық жанрында дерлік ізденіс байқалып, күрделі көркем туындылар дүниеге келді. Әдебиеттің тақырып аясы кеңіді. Кейіпкерлерді жағымды, жағымсыз етіп көрсету тәрізді біржақтылық басым тәсілден гөрі, әр кейіпкердің өзіне тән мінез-құлқын, жан дүниесін айқындау арқылы ашуға ұмтылыс байқалды.

Әдебиеттің эстетикалық құндылығы артып, философиялық пайымдауы тереңдеп, дүниетаным арнасы кеңейе түсті. Әдеби шығармадағы азаматтық әуен алдыңғы қатарға шықты. Көркем шығарма ірі әлеуметтік ойды жеткізудің тиімді тәсіліне айналды. Әдебиеттің тәрбиелік мәні тереңдеді.

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	3
1. ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ «МӘҢГЛІК ЕЛ» ҰСТАНЫМДАРЫ.....	9
2. ҚАЗАҚ АҚЫН ҚЫЗДАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ – ҰЛТ ӨМІРІНІҢ АЙНАСЫ.....	45
3. ЖАЗУШЫ ЕҢБЕГІ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР	62
4. ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ «МӘҢГЛІК ЕЛ» ТАҚЫРЫБЫ.....	86
5. ПОЭМАЛАРДАҒЫ ДӘСТҮР МЕН ЖАҢАШЫЛДЫҚ СИПАТ	136
6. ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ЛИРИКАСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ДӘСТҮР.....	158
7. СИСТЕМА МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИХ УНИВЕРСАЛИЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ «МӘҢГЛІК ЕЛ» В КАЗАХСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ XX-XXI вв.	168
ҚОРЫТЫНДЫ	202

Ғылыми басылым

**Қазіргі қазақ әдебиетіндегі
«Мәңгілік Ел» және ұлттық идея тоғысуы**

Ұжымдық монография

*Өмірхан Әбдиманұлы, Жангара Дәдебаев,
Алмағұль Абдулина, Еркінгүл Солтанаева,
Шоқан Шортанбаев, Назира Досанова,
Сымбат Мұхаметжанова*

Шығарушы редакторы *А. Шуриева*
Компьютерде беттеген *Г. Шаққозова*
Мұқаба дизайны *А. Қалиева*

ИБ № 11554

Басуға 12.12.2017 жылы қол қойылды. Формат 60x84 1/16.

Көлемі 12,9 б. т. Тапсырыс № 6836. Таралымы 500 дана.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.

Алматы қаласы, әл-Фараби данғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.